

Катаєв Станіслав Львович (Запоріжжя) – доктор соціологічних наук, професор, завідувач, професор кафедри соціології та соціальної роботи Класичного приватного університету,

Серга Тетяна Олексіївна (Запоріжжя) – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи Класичного приватного університету.

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОСТІ НА ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

З метою дослідження ефективності виховання сімейних цінностей Департамент освіти і науки Запорізької міської ради та кафедра соціології та соціальної роботи Класичного приватного університету у грудні 2016 року здійснили соціологічне дослідження серед учнів 8-10 класів середніх освітніх закладів м. Запоріжжя (всього опитано 703 учня).

Серед іншого, анкета містила питання щодо значення такої цінності, як «життя згідно релігійних заповідей». Результати опитування показали, що для 24,7% респондентів ця цінність є «зовсім не важливою», «скоріше, не важливою» – для 31,5%. Варіант відповіді «скоріше, важливою» обрали 23,8%, а «дуже важливою» – 8,6%, варіант «важко відповісти» – 11,4%.

При цьому, якщо об'єднати респондентів, що обрали такі варіанти відповіді на це запитання, як «скоріше, важливо» та «дуже важливо», то їх виявиться – 32,4%, а це майже третина респондентів. Загалом, серед 15 цінностей релігійні цінності зайняли 14-е місце.

У подальшому, для виявлення впливу релігійності на ціннісні орієнтації підлітків ми будемо аналізувати співвідношення значення цінностей для двох когорт респондентів

– тих, хто вважає релігію «дуже важливою» цінністю та тих, хто вважає її «зовсім не важливою», тобто релігійних та нерелігійних респондентів.

Щодо цінності – «Здобуття вищої освіти», то серед релігійних респондентів її обрали 61%, а серед нерелігійних – 50%. Частка респондентів, які вибрали даний пункт цінності інтерпретується як ступінь важливості цієї цінності. Тобто у даному разі для релігійних підлітків вища освіта є більш важливою цінністю, ніж для нерелігійних. На наш погляд, це можна пояснити тим, що релігійні люди більш серйозно та відповідальне відносяться до життя, ніж нерелігійні. Дана думка підтверджується і іншими відповідями респондентів.

Наступну цінність – «Розвиток своїх здібностей, самореалізація» обрали 64% нерелігійних та 62% релігійних респондентів. Тут ми бачимо, що значимість цієї цінності практично однакова для обох груп підлітків.

Самореалізація є важливою цінністю для постмодерного типу особистості. Дані дослідження переконливо демонструють формування постмодерного типу особистості у сучасної молоді. І ми бачимо, що самореалізація - це універсальна цінність для молоді, незалежно від релігійних уподобань.

Показники значущості такої цінності, як «Щаслива сім'я» – 74% серед нерелігійних та 92% серед релігійних дітей – показує, що для релігійних сім'я більш важлива, ніж для нерелігійних. Релігія і сім'я є традиційними, консервативними цінностями, тому дана закономірність є цілком логічною та зрозумілою. Підтвердженням більш етичної і консервативної позиції релігійних підлітків, є також відповіді школярів на запитання: «Як Ви вважаєте, чи обов'язково вступати в офіційний шлюб?». Пункт «обов'язково» обрали 36% релігійних і 4% нерелігійних респондентів. Різниця дуже велика – у 9 разів.

Таку цінність, як «Задоволення та розваги» серед нерелігійних респондентів обрали 26%, а серед релігійних – 23%. Різниця є, але вона невелика, що можна пояснити, з одного боку більш серйозним відношенням до життя у релігійному

вихованні, а з другого – особливостями віку респондентів, адже для дітей розваги – це природне прагнення.

Але при цьому, для релігійних сімей більш характерна відстороненість, відчуженість від життєвої суєти, вони прагнуть в більшій мірі зосередитися на духовних аспектах життя. Це демонструють відповіді респондентів щодо цінності «Спокійне життя, відсутність хвилювань, неприємностей»: серед нерелігійних підлітків цю цінність обрали 35%, серед релігійних – 47%.

Таку цінність, як «Здобуття поваги серед людей» серед нерелігійних респондентів обрали 38%, серед релігійних – 53%. Ми можемо припустити, що релігійні люди більш етичні та стримані, повага інших для них більш значуща, ніж для нерелігійних. Релігійна людина прагне вести себе таким чином, щоб оточуючи її поважали – це етична позиція віруючої людини.

При цьому особиста свобода більш цінна для невіруючих. Пункт «Особиста свобода, незалежність у судженнях та діях» серед нерелігійних обрали 57%, тоді як серед релігійних – 49% респондентів. Напевно, це зв'язано з тим, що релігія вимагає від людини дотримуватися великої кількості суворих правил і добровільних обмежень. Людина досягає духовних висот, нехтуючи особистісною свободою.

«Допомога іншим людям» – таку цінність обрали 23% нерелігійних та 53% релігійних підлітків. Очевидно, що віруючі більш чуйні, більш гуманні, тому ми бачимо, що цінність допомоги іншим для них в два рази вище, ніж для нерелігійних. «Братська любов» та взаємодопомога – це основна цінність багатьох релігійних вчень.

Схожими причинами можна пояснити і вибір такої цінності, як «Наявність надійних друзів» – серед нерелігійних – 65%, серед релігійних – 75% респондентів. Саме поняття релігії передбачає високу значимість колективістських цінностей та общинного способу життя.

Вибір цінності «Досягнення влади в суспільстві» показав, що всього 7% респондентів з обох груп. Ця цінність мало залежить від релігійності й властива досить обмеженому відсотку в загальній популяції.

Таким чином, релігійні підлітки займають більш консервативну, відповідальну і етичну позицію у своїх виборах, ніж нерелігійні. На жаль, серед опитаних підлітків серйозно до релігійних цінностей відносяться тільки 8,6%, тому поведінковий «тренд» сучасних підлітків задається не релігійними, а менш етичними позиціями підлітків, що не керуються релігійними цінностями.